

Inleiding

De gemeente Breda werkt aan een nieuwe welstandsnota, Ruimte voor Kwaliteit. Op vrijdagmiddag 8 november kwam in de Teruggave in Breda een groep van zo'n vijftwintig Bredase professionals bij elkaar om te bespreken waar de nieuwe nota volgens hun inzichten en ervaringen aan zou moeten voldoen.

Presentatie

Na een korte introductie door Hans Thoolen, coördinator ruimtelijke kwaliteit bij de gemeente Breda, over het toekomstige speelveld voor ruimtelijke kwaliteit (o.a. Omgevingsvisie Breda 2040) gaf Michiel van der Lugt, stedenbouwkundige bij de gemeente Breda, een presentatie over de opzet van Ruimte voor Kwaliteit. Van der Lugt benadrukte het belang van welstandszorg bij het voorkomen van excessen. Welstandszorg gaat over de ruimtelijke kwaliteit van de stad, en daarmee ook over de economische waarde.

De welstandsnota wordt geactualiseerd omdat de huidige nota (2004) is verouderd. Uitgangspunt bij Ruimte voor Kwaliteit is: vrijheid waar het kan, regels waar het moet. Meer focus op de bedoeling, regels alleen waar nodig. Het moet een toegankelijke, bruikbare nota worden, met transparante en integrale regels.

De afgelopen jaren is de trend van uitbreiding van de stad verschoven naar transformaties binnen de bestaande stad, veelal in het centrum. Dat brengt met zich mee dat de context een prominentere rol speelt. De gemeente Breda streeft naar integrale ruimtelijke kwaliteitszorg, waarbij erfgoed, welstand en openbare ruimte – drie parameters die alles met elkaar te maken hebben – nauwkeurig op elkaar worden afgesteld en digitaal worden ontsloten. Zo worden per plek in de stad de ruimtelijke uitgangspunten voor iedereen eenvoudig te raadplegen.

Kern van Ruimte voor Kwaliteit is om een positieve bijdrage te leveren aan het behoud en de verbetering van de kwaliteit van die context.

Workshops

Na de presentatie gingen de aanwezigen in drie groepen – Small, Medium en Large – de discussie aan. Vraag was waar de deelnemers op hun respectievelijke schaalniveaus tegenaan lopen, en wat ze de opstellers van de nieuwe nota mee willen geven.

Small

De workshop Small werd geleid door architect Mario Maas en Mark Buijs, secretaris Commissie Ruimtelijke Kwaliteit van de gemeente Breda. In deze workshop werd ingegaan op de manier waarop toevoegingen aan, op of bij gebouwen de kwaliteit van het hoofdgebouw en buurpanden kunnen behouden of versterken. Zijn de sneltoetscriteria die in de huidige welstandsnota voor veelvoorkomende bouwwerken zijn opgesteld nog actueel of moeten ze worden aangepast? Hoe moet er worden omgegaan met panden met erfgoedwaarde?

Medium

De workshop Medium werd geleid door architect Pierre Maas en Jasper Baas, projectmanager bij de gemeente Breda. In deze workshop werd ingegaan op de centrale doelstelling van de nieuwe welstandsnota: een nieuw gebouw of complex moet passen in zijn omgeving en een positieve bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit ervan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het inpassen van een appartementengebouw in een kleinschalige woonwijk: op welke manier kan een afwijkende typologie en volume tot kwaliteitsverbetering van de wijk leiden? Welke gebiedsgerichte criteria zouden hierover in de nota moeten worden opgenomen?

Large

De workshop Large werd geleid door van Onno van der Heijden en Peter van Schie, stedenbouwkundigen bij de gemeente Breda. In deze workshop werd ingegaan op de verschillende transformaties die gaande zijn in Breda en de mate waarin de nieuwe welstandsnota hier al dan niet sturing aan kan en moet geven. Het betreft systeemtransities op het gebied van energie, mobiliteit, digitalisering en vergroening van de gebouwde omgeving. Bij de energietransitie betreft het bijvoorbeeld bebouwing die op grote schaal voorzien gaat worden van buitengevelisolatie en zonnepanelen, maar ook de plaatsing van nieuwe verdeel- en warmtepompstations in de openbare ruimte. Hoe kan de nieuwe welstandsnota bijdragen aan behoud van ruimtelijke kwaliteit en samenhang van de Bredase wijken?

Uitkomsten

Aan het einde van de middag werden de uitkomsten van de workshops plenair besproken en bediscussieerd onder leiding van Ton van Beek (BLASt) en Hans Thoolen.

Small

De verrassende conclusie van deze workshop is dat het de ruimtelijke kwaliteit juist ten goede zou komen als de touwtjes iets meer worden aangetrokken. Op dit schaalniveau is behoefte aan een strakkere regie, waarbij de overheid een leidende rol speelt en richting geeft. Ook al omdat 'opvoeden' op dit schaalniveau niet altijd lukt. Achterkanten van woningen moeten niet 'welstandsluw' worden gemaakt, deze 'collectieve woonruimte' is voor het woongenot van bewoners vaak belangrijker dan de straatzijde van de woning. Door goede voorbeelden/trendsetters als uitgangspunt te nemen, kan verrommeling worden voorkomen.

Medium

Conclusie is dat op dit schaalniveau winst te behalen is in het proces. Nu is dat gemeentelijk traject best onduidelijk en ontbreekt eenduidigheid. Er is vanaf het begin van een project behoefte aan een heldere lijn en duidelijke procesafspraken. Daarbij is de rol van de CRK (CRK large) nog niet altijd even helder. Bij plannen waar het bestemmingsplan (nog) moet worden gewijzigd zijn er verschillende rollen voor de CRK weggelegd: vóór bestemmingsplanwijziging (ontwikkeling randvoorwaarden, stedenbouwkundig plan en openbare ruimte) en ná bestemmingsplanwijziging, ten tijde van de aanvraag Omgevingsvergunning. De eerste fase lijkt meer te gaan over het opstellen

van gebieds- en of locatiegerichte welstandscriteria of kaders terwijl in de fase daarna wordt getoetst aan de criteria. Over het feit dat gebiedsgerichte welstandscriteria noodzakelijk zijn is vrijwel eenieder het eens.

De nieuwe nota zou het DNA van de plek, het gebied en de kwaliteit ervan moeten omschrijven en richtlijnen mee moeten geven. Verder willen de deelnemers aan de workshop de boodschap meegeven dat op het gebied van welstand handhaving – een overheidstaak – cruciaal is. Tot slot wordt het belang benadrukt van ruimte voor professionele uitwisseling, op verschillende schaalniveaus, in een vroege fase van planontwikkeling.

Large

Om de transformaties vorm te geven, is het bijvoorbeeld nodig om nutsvoorzieningen te bouwen, kastjes te plaatsen, gebouwen een nieuwe bestemming te geven. Daarbij is het belangrijk om ook oog te hebben voor welzijn, en te waken voor lelijke toevoegingen en lawaai – stilte wordt schaars. Wat doen de ingrepen met de openbare ruimte, en hoe passen maatregelen voor vergroening daarin? De manier waarop een en ander wordt aangepakt is van groot belang voor de kwaliteit van de stad. Conclusie is dat bij transitie op dit schaalniveau moet worden gekeken naar en gestuurd op gebiedsvoorwaarden.

Tenslotte doet Hans Thoolen een beroep om het belang van een Handboek Openbare Ruimte te ondersteunen, hetgeen onderschreven wordt door de aanwezigen.

Verslag Corien Ligtenberg,
Foto's Ton Gjeltema